

GEORGE TOPÎRCEANU

Balade vesele și triste
și alte poeme

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>George Topîrceanu – antropomorfizarea regnului vegetal și al lumii gâzelor (Lucian Pricop).....</i>	11
<i>Fișă biobibliografică.....</i>	24
<i>Referințe critice.....</i>	26
<i>Notă asupra ediției.....</i>	37

BALADE VESELE ȘI TRISTE

Rapsodii de primăvară	41
Cântec	44
Balada morții	44
Balada călătorului	46
Balada popii din Rudeni	48
Balada munților	50
Pastel	55
Rapsodii de vară	56
Broaștele	61
Acceleratul	62
Sfârșit de vară	64
Rapsodii de toamnă	66
Balada unui greier mic	71
Catrene	73
Manon și des Grioux	75
Balada chiriașului grăbit	76
Noapte de mai	78

Noapte de iarnă	81
Singuri	83
În drum	84
Noapte de toamnă	84
Romanță	86
Păinjiniș	86
Epilog	87
Distih eroic	88
Infernul	88

PARODII ORIGINALE

În loc de prefață	101
Odă sobei mele	102
Armonii vesperale	103
Enigma cărților închise.....	104

PAGINI DIN DIFERIȚI AUTORI

<i>Homer</i> : Chinurile lui Ulise	105
<i>Alfred de Musset</i> : Noapte de August	107
<i>Al. Depărățeanu</i> : Vara la țară.....	110
<i>Dimitrie Bolintineanu</i> : Mihai Viteazul și turcii.....	113
<i>George Coșbuc</i> : Țiganii	115
<i>A. Mirea</i> : Caleidoscop	117
I. Unei fosile	117
II. Bustului meu	118
III. Răspunsul micilor funcționari	119
IV. Răspunsul cometei.....	121
V. Sonete	123
1. La cinematograful mut.....	123
2. Sonet teatral	124
3. Un romantic	124
VI. Sahara	125
<i>O. Goga</i> : I. Mucenicii	126
II. Vade retro... ..	127
<i>I. Minulescu</i> : Trei romanțe pentru mai târziu	

I. Romanța automobilului	129
II. Romanță autumnală	130
III. Romanța gramofonului	131
<i>M. Codreanu: Sonete parnasiene .....</i>	<i>134</i>
I. Scamatorul	134
II. Pagliaccio	134
III. Samson și Dalila	135
IV. Testamentul unui poet cunoscut	136
<i>Otilia Cazimir:</i>	
I. Vis alb	136
II. Strofă risipită	137
III. Ariciul	137
<i>Demostene Botez:</i>	
I. Prohod	139
II. Tristeți provinciale	140
III. Cobe	142
<i>Tudor Arghezi:</i>	
I. Psalm	144
II. Menire	145
III. Utrenie	145
IV. Blesteme	146

MIGDALE AMARE

Prefață	151
Cioara	153
Aeroplanul	156
Sonet estival	157
Albumul	157
Sonete plovioase	158
La vânătoare	159
I. Decorul	159
II. Un iepure	160
III. Masa	161
IV. La întoarcere	163
Octombrie	164
Noiembrie	165

Fantezie de toamnă	166
Primăvară	167
La Paști	168
Un duel	170
Balada corbilor	172
În jurul unui divorț	173
Dedicație	177
Gelozie	178
Populară	178
Toamna în parc	179
Balada unei stele mici	180
Cocostârcul albastru	182
Poetul	184
Scrisoare	184
Ripostă	188
Bene merenti	190

DIN PERIODICE

Doleanțele unui cronicar teatral	195
De profundis	197
Poșta redacției	199
Scrisori iubite	202
Catrene improvizate	202
Portret	204
Șoapte	204
Fables microscopiques	205
Toto et l'auto	205
Le vaillant moucheron.....	205
Fable esquimaude.....	206
L'âne philosophe.....	206
Martie	207
I. Singurătate	207
II. Vin țigăncile la crâng.....	208
Aprilie.....	209
Câți ca voi.....	210
Iepurele	211
Rândunelul	212

POSTUME

Catren	215
Zi de vară.....	215
[Mi-a răsărit în suflet dorul...]	216
Șoaptele nopții.....	216
Cântec.....	218
Doamnei Aftalion	218
Doamnei Ermosa Aftalion.....	219
Catren	220
La neige	220
Le papillon.....	220
Șomerul	221
Proză.....	221
Bimbirițichel.....	222
Fabule pentru copii	
Bivolul și coțofana	224
Întrebare și răspuns	225
Boierul și argatul	225
Leul deghizat	226
Fabule pentru oameni mari	
Omul și rața	227
Doi prieteni.....	227
Cin' s-a fript cu ciorbă...	228
Văduva și piticul	228
Măgarul în grevă	229
Microscopică	229
Plouă.....	229
Romanță în stil vechi.....	230
Din tren.....	231

POETICA ANTROPOMORFIZĂRII

Un aspect cu totul particular al liricii lui George Topîrceanu este poezia universului mic, multe din baladele și rapsodiile sale prezentând diferite aspecte din lumea umanizată a plantelor și a găzilor. Poetul-observator al naturii nu este o excepție, congenerii săi, Emil Gîrleanu și Alexandru Brătescu-Voinești, cultivând aceleași poziționări estetice față cu universul vegetal și bestiarul de mici dimensiuni.

Poetul „antropomorfizează regnul vegetal și lumea găzilor“ într-un cadru plin de taine și miracole, în diferite anotimpuri și momente ale zilei.

Topîrceanu surprinde prefacerile sezoniere ale naturii, cu aportul de emoții armonizate (tristețe și bucurie) prin angajarea unui intermediar credibil și intelectual.

Ciclul *Baladelor vesele și triste* începe cu poezia *Rapsodii de primăvară* în care privirea poetului cercetează revenirea la viață a întregii naturi, de la gâze până la „valul subțirel de floare“ al zarzărului.

Prima strofă instaurează un alt tărâm, cel al poeziei și, implicit, al basmului, al magiei:

„Sus, prin crângul adormit,
A trecut în taină mare,
De cu noapte risipind
Șiruri de mărgăritare,

În panere de argint,
Stol bălai
De îngerăși,
Cu alai
De toporași.“

Miracolul natural este contagios: furnicile pornesc la drum, gândacii-Domnului ies pe zid, un zarzăr înspumat de floare este cuprins de uimire, un nor argintiu străbate răzleț cerul de un albastru intens, liliacul este mângâiat de razele saarelui, văzduhul răsună de glasurile rândunicilor, pământul este presărat de viorele și urzici.

Primăvara inervează țesuturile naturii, aducând bucurie univرسالă. Natura este descrisă în culori luminoase și tonuri calde:

„Pogorâtă pe pământ
În mățăsure lungi de vânt,
Lași în urmă pe câmpii,
Galbeni vii
De păpădii,
Bălți albastre și-nsorite
De omăt topit abia,
Și pe dealuri mucezite
Arături de catifea.“

Primăvara „Lasă urme viorii / De conduri împărătești / Peste albele stihii...“ furnizând un aport de frenezie, de culoare și restituind ingenuitatea copilăriei.

Primăvara, cărări înSORITE strălucesc de roua grea, viorelele ies timide de sub frunzele moarte iar vântul adie printre copacii pădurii:

„Frumoasă ești pădurea mea,
Când umbra-i încă rară
Și printre crengi adie-abia
Un vânt de primăvară...“

(*Cântec*)

În poezia *Primăvara*, manifestările micilor viețuitoare din grădina și ograda casei sale desenează un tablou animat: un pui de muscă a ieșit „să-și u suce labele“, găzele „depun la soare ouă microscopice“, păsările s-au întors „de la tropice“.

În ogradă toată lumea cântă; doi cocoși „se iau la sfadă“, curcanul stă trufaș pe o bârnă cu moțul atârnând „moale ca un ciucure“, Grivei „scutură“ motanul, iar un fluture trece-n zbor peste toată hărmălaia.

„După atâta frig și ceață
Iar s-arată soarele.
De-acum nu ne mai îngheață
Nasul și picioarele!

Cu narcisi, cu crini, cu lotuși,
Timpul cald s-apropie
Primăvara asta totuși
Nu-i decât o copie.“

(*Primăvara*)

Personificată, Primăvara este o „Zână mică“, coborâtoare dintre stele în fiecare noapte și poposind în locurile unde a mai rămas zăpada. În luminișul crângului, ea presară flori minuscule și parfumate, scânteii albastre și albe:

„Dar Primăvara, care știe tot,
Va risipi prin iarba dimprejur
Scânteii de-azur –
Albastru miozot.
Și dintre foi tivite cu argint,
Vor crește ciucuri albi de margarint.“

(*Martie*)

Înspumați de floare, pomii vestesc erupția sevei. Tulpinile lor se înalță mândre spre cer. Exuberanța florală atinge fantasticul:

„Baloane mari de spumă albă prin grădini
(Și zarzărul, și vișinul și perii),

Stau gata să se-nalțe din tulpini
Spre cerul primăverii...

Caisul nostru s-a gătit la poartă
Cu panglici albe ca-n tablouri vechi,
Și cu zulufi de floare la urechi,
Cum astăzi nicăieri nu se mai poartă.“

(*Aprilie*)

În aceste poezii, George Topîrceanu realizează tablouri dinamice în care Primăvara apare ca personaj principal, prezență magică cu funcție de trezire a naturii (gâze, plante și făpturile din ogradă) din amorțeala iernii.

Vara înfloresc salcâmi, cântă natura iar din iarbă se aude „un bâzâit profund“, în vreme ce sânziene, campanule și sulfine, margarete, scânțioare caută să impresioneze vizual. Cât despre sonori, noaptea, nenumăratele glasuri ale naturii se estompează până la cota zero.

Toamna are cele mai multe reprezentări poetice: *Rapsodii de toamnă*, *Noaptea de toamnă*, *Octombrie*, *Noiembrie*.

În *Rapsodii de toamnă*, toate făpturile naturii sunt mirate de schimbarea pe care nu și-o pot explica: o boare trece pe deasupra viilor, pădărilor le-a fost furat puful, florile își întorc fețele uimite, unui salcâm i se sburlesc „solzii frunzelor mărunte“. Mai târziu, o coțofană aduce o veste „de senzație“, auzită la munte de la plopi și râsuri, și anume că „vine-un vânt de iarnă / Răscolind pădurile.“

Zvonul coboară spre câmpie; la o mlaștină un pui de cioară spune unui bătlan că frunzele „au pornit-o în bejanie“ peste luncă.

Astfel, lumea plantelor și a păsărilor și a celorlalte viețuitoare este hiperactivă: vrăbiile alarmate ies din șanțuri, un lăstun încearcă zadarnic să „țină o cuvântare în această chestie“, lișițele strigă „ca de mama focului“, cocostârcii ajung și ei, „pe catalige“, la adunare, un erete „polițai din naștere“ vine în recunoaștere să aresteze vinovatul care a atentat la „siguranța statului“.

Aceeași agitație și neliniște se diseminează și printre plantele câmpului și ale grădinii: papura se zbate pe lac, o păstaie de sulcină, de emoție, „a făcut explozie“, dalia „ca o doamnă din elită / Își îndreaptă talia“, petuniile se întreabă „Ce ne facem, fetelor?“, speriată este și bătrâna Floarea-Soarelui îmbrăcată într-o „galbenă zdreanță“; pe câmpuri deja, după neliniște s-a instalat teama:

„Buruienile-ngrozite
De-așa vremi potrivnice,
Se vorbiră pe șoptite
Să se facă schivnice.“

Își aleg chiar și o stareță, „doamna măselăriță“, întrucât știe „o rugăciune“. În vie, „rumenele lobode“ își continuă cearta cu un brusture și mătrăgună.

Agitația și teama micilor făpturi are varii manifestări:

„Un țânțar, nervos și foarte
Slab de constituție,
În zadar vrea să ia parte
Și el la discuție.“

„Jos, pe-un vârf de campanulă
Pururi-n vibrație,
Și-a oprit o libelulă
Zborul plin de grație“

O gărgăriță este mai mult preocupată de dispariția bărbatului, „în costum de ginere“, și cere sfatul „unei molii tinere“.

Brusc, toată agitația scade și zgomotul încetează: toate făpturile își îndreaptă privirile către podgorii. Toamna își face apariția triumfal:

„Iat-o!... Sus, în deal, la strungă,
Lung își flutură spre vale
Așternând pământului
Ca-ntr-un nimb de glorie,
Haina ei cu trenă lungă

Peste șolduri triumfale
De culoarea vântului
Haina iluzorie.

S-a ivit pe culme Toamna
Apoi pleacă mai departe
Zâna melopeelor,
Pustiind cărările,
Spaima florilor și Doamna
Cu alai de frunze moarte
Cucurbitaceelor...
Să colinde zările.“

Poezia este vizuală, auditivă și dinamică, un tablou natural al anotimpului.

Inflația de figuri stilistice se justifică prin intenția participativă: epitete – „vrăbiile alarmate“, „un țânțar nervos“, „petunii subțirele“, „galbena ei zdreanță“, „gărgărița mică“, „buruienile-ngrozite“, „rumenele lobode“; comparații – „un salcâm privi spre munte / Mândru ca o flamură“, „Lișițele-ncep să strige / Ca de mama focului“, Floarea Soarelui stă „Ca un talger de balanță / Aplecat pe-o latură“, libelula are „slozi ca de balaur“; personificări – boarea a furat „puful păpădiilor“, fânețele răspund „cu acorduri lungi de liră“, florile șoptesc, salcâmul privește spre munte, o coțofană aduce știri auzite de la plopi și răsuri, vântul răscolește pădurile cu „vocea lui tiranică“, ciulinii fug, ca și frunzele din calea lui, papura se zbate pe lac, lăstunul vrea să „țină o cuvântare“ însă este insultat de „broscii din răstoacă“, florile grădinii au emoții, o gărgăriță își manifestă supărarea pentru dispariția bărbatului, pe care îl găsește mai târziu „sub trei grăunțe / Mort de inaniție“, buruienile hotărăsc să se călugărească, iar Toamna însăși este „Zâna“ și „Doamna“.

Imaginile auditive ajută la crearea și accentuarea atmosferei de agitație, de larmă, produsă de teama de ceea ce urma să vină: fânețele răspund „cu acorduri lungi de liră“, florile șoptesc, plopii spun, vântul are voce tiranică, broscii provoacă lăstunul cu „îndelungi

aplauze“, lișițele strigă, o păstaie de sulcină explodează, trei petunii „stau de vorbă“, greierii „cântă-n șagă“ bieteți gărgărițe necăjite.

Imaginile dinamice domină întregul peisaj prin multitudinea și varietatea verbelor de mișcare ce susțin impresia de neliniște și agitație: a trecut, a furat, întorcându-și, privi, s-au zburlit, a adus, vine, răscolind, fug, coboară, ies, au pornit-o, se zbate, s-agită, și-a oprit, scade, zboară, s-a ivit, își flutură, pleacă, pustiind, să colinde.

Rapsodiile de toamnă impresionează prin finețea observației, plasticitatea expresiei și verva umoristică. Poetul personifică plante și gănganii, remarcând trăsăturile specifice. Episoadele au mici note dramatice. Trecerea în prim-plan a fiecărui personaj este rapidă, reținându-se numai amănuntul elocvent.

Mișcarea ritmică a octosilabului sugerează repeziciunea. Jocul rimelor este ingenios, alternând accente între silaba penultimă și antepenultimă.

Impresia de zig-zag este întreținută și de succesiunea termenilor neologici rimând cu termeni populari.

Poezia are darul să impresioneze cititorul prin culoare, mișcare și sunet.

Balada unui greier trist este dominată de aceeași tristețe datorată sosirii toamnei. Toamna este personificată într-o ființă „... întunecată“, „lungă, slabă și zăludă“, „botăzând natura udă / C-un manunchi de ciumafai“, care își face apariția „blestemând și lăcrămând“. La apariția sa, totul este cuprins de frică: ciulinii „se pitesc prin văgăuni“, măceșii i se pleacă în cale. Surprins în mod neplăcut de sosirea toamnei este și un greieruș, care tot spera că toamna va veni înainte de Crăciun. Imaginea sa este de o mare plasticitate:

„Doar pe coastă la urcuș,
Din căsuța lui de humă
A ieșit un greieruș,
Negru, mic, muiat în tuș
Și pe-aripi pudrat cu brumă...“